

Úvod do archeologie pravěku (dříve Proseminář pro pravěk) 2019-2020

Vyučující: PhDr. Zuzana Bláhová, Ph. D., **Mgr. Dana Chmelíková**, **Mgr. Michaela Langová, Ph.D.**

Časový rozvrh: ZS, LS / 2 hodiny týdně

Atestace: Zápočet

Charakteristika předmětu:

Kurs má povahu prosemináře. Poskytuje úvod do studia archeologie se zaměřením na období pravěku. Seznamuje studenty se základy odborné práce, připravuje je na jejich vlastní badatelskou i publikační činnost. V zimním semestru se orientují ve zdrojích informací v archeologii a způsobech jejich získávání, třídění a dalšího zpracování. V letním semestru pak získaných znalostí a zkušeností využijí při zpracování prvního většího referátu. Těžištěm práce v letním semestru je orientace v archeologických pramenech a způsobech jejich třídění a zpracování. *Vzhledem k charakteru výuky je účast povinná a evidovaná, povoleny jsou tři předem omluvené absence za semestr (osobní účast na výuce nelze nahradit).*

Náplň jednotlivých cvičení – zimní semestr:

1. (8. 10.) Seznámení, diskuse o zájmech studentů a jejich dosavadních zkušenostech v oboru. Zadání referátů. **Úkol:** seznámení s ústředními oborovými časopisy ČR + SR. **Upozornění:** příště test ze zeměpisu.

*Komentář: každý student do přeshraniční hodiny zpracuje základní informaci o jednom z hlavních oborových časopisů: odkdy a jak často vychází, kdo vydává, kteří archeologové bylo hlavními redaktory, struktura obsahu (oddíly), odborný profil periodika (příklady článků). Výběr: AR, PA+S, Zprávy ČSSA-ČAS+S, Pravěk+S, SIA, BZO+PV+AVANS, Praehistorica, SPFFBU, ČNM, ČMM a další. Písemný výstup (souvislý text členěný do odstavců) v délce **max. 1 strany** písmem vel. 12 (.doc, .rtf, .docx, .odt, nikoli .pdf!) zaslat e-mailem (chmelikova@muzeumjilove.cz) a pak zpracovat obdržené připomínky; **4 opravy**. Nebude prezentováno ústně. **Zaslat do 21. 10.***

2. (15. 10.) Seznámení se základními oborovými monografiemi a příručkami (vedení). **Upozornění:** zpracování nálezové zprávy v příštím roce – předběžně k rozmyšlení souboru. **Test:** zeměpis ČR.

*Komentář: syntézy pravěku ČR (PDC, PDM, APČ aj.), Filip: Handbuch, Encyklopédia archeológie, encykl Libri atd. **Test** – slepá mapa ČR: a) určit města (do úrovně okresních před r. 1961), hory a řeky v mapě podle čísel, b) zakreslit do mapy vyjmenované celky a místa.*

3. (22. 10.) Publikace a jejich názvosloví, technická úprava textu (vedení). **Úkol:** seznámení s regionálními časopisy ČR.

*Referát: každý student si vybere jeden z krajů ČR dle vlastního zájmu, původu apod. (nebo jinak, podle počtu studentů), sám na základě dostupných informačních zdrojů sestaví přehled regionálních časopisů archeologických i vlastivědných, kde vycházejí archeologické články; zpracuje základní informaci o nich shodně jako u centrálních, ovšem relativně kratší. Písemný výstup v délce cca 2-4 strany zaslat e-mailem (chmelikova@muzeumjilove.cz) a zpracovat obdržené připomínky; **3 opravy**. Ústní prezentace (bez PowerPointu!) v hodině s ukázkami časopisů z knihovny na 10 min. **Zaslat do 8. 11., presentace 19. 11.***

4. (29. 10.) Vyhodnocení zeměpisného testu. Bibliografická citace v archeologii (vedení).

5. (5. 11.) Psaní odborné práce (vedení).

Komentář: dle publikací (např. Z. Šesták: Jak psát a přednášet o vědě; J. Šanderová: Jak číst a psát odb. text ve společenských vědách aj.), nepublikovaný podklad dr. J. Kalfersta, podklady a výklad Mgr. Langové.

6. (12. 11.) Informační zdroje v archeologii a práce s nimi (vedení). **Úkol:** sestavit informaci o druzích map a mapových dílech, zjistit jejich dostupnost a podmínky získání, a význam pro archeologii.

*Referát: skupinová práce (tj. hodnocení společného výsledku se promítá na všechny členy skupiny). Skupinám lze zadat např. a) mapy základní (ZM), b) historická mapování, c) mapy katastrální, d) mapy speciální, e) historické topografie, f) mapy archeologické. Studenti zjistí a sdělí, kde jsou uloženy, kdo je spravuje/vlastní, jak se dělí, v jaké formě jsou dostupné (archivní, digitální – internet, rastr, vektor atd.), za jakou cenu, zda a za jakých podmínek bezplatně. Hodnotí se splnění úkolu a užitečná zjištění navíc. Bude prakticky využitelné všemi studenty. Písemný výstup zaslat e-mailem (chmelikova@muzeumjilove.cz), **2 opravy**. **Zaslat do 3. 12., presentace 17. 12.***

Literatura: Roubík, F. 1951, 1955: Soupis map českých zemí 1, 2. Praha. (sign. ÚPRAV C 54); Semotanová, E. 1998: Historická geografie českých zemí. Praha; Semotanová, E. 2001: Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí. Praha.

7. (19. 11.) Seznámení s regionálními časopisy (studenti – ústní prezentace výstupu úkolu ze 3. hodiny).

*Komentář: studenti si k ústní prezentaci připraví po jednom výtisku ode všech důležitějších časopisů (od těch, které jsou v knihovně ÚPRAV, vždy) popř. více – z různých řad či období vydávání; u nedostupných lze promítnout snímek obálky. Časový limit **10 min.***

8. (26. 11.) Dokončení referátů z minulé hodiny.

9. (3. 12.) Územně správní členění ČR. Archeologická pracoviště v ČR. (vedení).

Literatura: K. Kuča v MVP 41 / ČSPSČ 111 č. 2/2003 (Územněsprávní členění ČR od 1. 1. 2003); Retrospektivní lexikon, Lexikon obcí, Historický lexikon obcí ČR 1869-2005; Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850-1975; web www.mvcr.cz: týdeník Veřejná správa; Wikipedie: hesla Historie krajů v Česku, Kraje v Česku, Okresy v Česku, NUTS. Samospráva a státní správa, přímá a přenesená působnost. Formy organizací, zřizovatel, statut a zakládací listina. Nejdůležitější zkratky,

10. (předběžně 10. 12.) Návštěva archivu ARÚ AV ČR v Praze, seznámení s jeho fungováním a dostupnými zdroji.

11. (17. 12.) Mapy a jejich zdroje (studenti – ústní presentace výstupu úkolu ze 6. hodiny).

12. (7. 1. 2019) Závěrečný zápočtový test.

Komentář: test je zaměřen na probíraná témata a problémy (včetně referátů!), sleduje se osvojení základních znalostí a vědomostí (využití publikací a dalších informačních zdrojů, citace odborných publikací). Minimální úspěšnost je 61 %. Možné jsou tři pokusy. Podmínkou připuštění k testu je splnění všech úkolů do 31. 12. 2019.

.....

Náplň jednotlivých cvičení – letní semestr 2019/2020

1. (18. 2.) Zadání referátu na letní semestr (vybraná osobnost z dějin české archeologie a významná lokalita s ní spjatá).

Test z rostlinopisu. Přesunut na další hodinu.

Komentář: test – poznávání u nás běžných stromů a kulturních plodin podle vyobrazení nebo ukázek, znalost názvů českých i latinských. Referáty budou přednášeny postupně během semestru, vždy na úvod hodiny. Písemná podoba musí splňovat formální náležitosti odborného textu, povinně obrazová a mapová dokumentace a min. 10 relevantních citací (odkazy v textu a soupis literatury podle standardu AR). Text v délce cca 3-4 stran musí být zaslán e-mailem vedení (dle domluvy zuzana.blahova@ff.cuni.cz nebo chmelikova@muzeumjilove.cz) nejpozději v předcházející úterý. Možné jsou 3 opravy. Při přednášení si studenti osvojují standardy ústního projevu a presentace informací (včetně dodržování časového limitu 15 min.) Bez počítačové presentace. Práce nesplňující požadavky nebudou připuštěny k přednesení. Ostatní jsou povinni připravit se vždy na diskusi k referátu.

2. (25. 2.) Test z rostlinopisu. Struktura a zpracování nálezové zprávy (vedení). Zadání nálezové zprávy – předběžná evidence.

Komentář: studenti ohlásí konkrétní soubor, který budou zpracovávat, mají-li již vybraný (zadání z 1. hodiny ZS). Komu se nepodaří opatřit vlastní, tomu jej zajistí vedení. Instituci, lokalitu, dataci a objem sdělit e-mailem dr. Bláhové a s ní pak dále komunikovat při vypracovávání. Odevzdat do 31. 12. 2020, první verze do 10. 9. 2020. Na odevzdání závisí udělení zápočtu za letní semestr prosemináře.

3. (3. 3.) Archeologické prameny, archeologický nálezný pramen (vedení).

Komentář: Pramen archeologický a historický. Zacházení s prameny, kritika pramene. Vademecum PVH a další lit.

4. (10. 3.) Archeologické prameny – morfologie a slovní popis keramiky Nádoby, jejich druhy a typy. Části nádob, další prvky, výzdoba a úprava povrchu, technické znaky, popis zlomků. (vedení) **Referát.**

Komentář: slovník NM a další zdroje; tvarosloví nádob – obecné a dílčí pro jednotlivá období; systematika slovního popisu nálezů.

5. (17. 3.) Archeologické prameny – zpracování velkých keramických souborů (vedení). Referát.

Komentář: analýza souboru, třídění, sledování výskytu a zastoupení prvků a znaků. Praktické procvičení základního zpracování souboru keramických zlomků.

6. (24. 3.) Archeologické prameny – formalizovaný popis keramiky (vedení). Test ze zeměpisu – střední Evropa.

Komentář: definice typů, (alfa)numerické kódy, jejich vytváření a použití.

Komentář: slovník NM. Test: obdobný jako test ze zeměpisu ČR – slepá mapa, hlavní řeky, pohorí, města, historické územní celky.

- 31. 3. kolokvium Archeologické výzkumy v Čechách 2018 v NM, studenti se účastní povinně – proseminář odpadá

7. (7. 4.) Archeologické prameny – keramika: základy kresebné dokumentace. Referát.

Komentář: principy archeologické kresby keramiky, pravidla vytváření odborné ilustrace. Potřeby: obyčejná tužka, guma.

8. (14. 4.) Archeologické prameny – keramika: procvičení kresebné dokumentace. Referát. Referát.

Komentář: praktické procvičení principů probraných v předchozí hodině. Potřeby: obyčejná tužka, guma.

9. (21. 4.) Archeologické prameny – morfologie a popis bronzové industrie (vedení). Referát.

Komentář: slovník NM, PBF.

10. (28. 4.) Archeologické prameny – kostěná a parohová industrie (vedení). Referát.

11. (5. 5.) Reserva, opakování. Referát. Referát.

12. (12. 5.) Závěrečný zápočtový test.

Komentář: test je zaměřen na práci s archeologickými prameny (součástí bude kresba, popis a určení přiděleného artefaktu) a na probíraná témata a problémy (včetně referátů), sleduje se osvojení základních znalostí a vědomostí. Minimální úspěšnost je 61 %. Možné jsou tři pokusy. Kdo nemá splněny všechny referáty a testy za oba semestry, nebude k závěrečnému zápočtovému testu připuštěn.